

לפני תורתו של הגה"ק
רבי הלל פאלאק זצ"ל
אבדק"ק סאטמאר
בעל ה"קודש הילולים"

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת במדבר תשפ"ד | גליון מס' 15 | שנה ג'

דברי תורה

עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

מעלת הייחוס הוא רק כשהולכים בדרכי האבות

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל יְצֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם וּגְו' (במדבר א, ב).

צדיק. כי הרשע בן צדיק עונשו מרובה, שראה אביו מתנהג בחסידות, והוא אין מנהג אבותיו בידו.

ועל זה רמז המדרש, "אם זכור", כלומר שבני ישראל ילכו בדרכי האבות. אזי הזכרת היחוס "למשפחותם לבית אבותם" תביא לבחינת "שאו את ראש", על דרך הכתוב "ישא ראשך והשיבך על כנך", כלומר נשיאת ראש והרמת קרנם.

"ואם לא זכור", כלומר שלא ילכו בדרכי האבות. אזי הזכרת היחוס "למשפחותם לבית אבותם", תגרום לבחינת "שאו את ראש", על דרך הכתוב "ישא את ראשך מעליך", והיינו קטרוג. ולכן יש להידיבק בדרכי האבות, כדי לזכות להרמת ראש.

(ח"ב ה)

איתא במדרש (במדבר רבה א, יא), "רומם את ראש, גדל את ראש, לא נאמר, אלא "שאו את ראש". כאדם האומר לקוסטינר, סב רשיה דפלן. כך נתן רמז, למה "שאו את ראש", שאם זכור יעלו לגדולה, כמה דתימא (בראשית מ, יג) "ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך". אם לא זכור, ימותו כולם, כמה דתימא (שם פסוק ט) "ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ".

נראה לפרש שבא לרמז על ענין היחוס, שאם הולכים בדרכי האבות, אזי הוא זכות להם ולנו. אך אם אין הולכים בדרכיהם, הרי שהזכרת היחוס יכולה לעורר קטרוג. כדפירש בשל"ה הק' (בחוקתי, תוכחת מוסר, ד"ה וזכרתי) על הפסוק שבתוכחה (ויקרא כו, מב), "וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'", וז"ל, "וקיבלתי, כי אף זה הפסוק הוא מתוכחת מוסר. כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא, לרשע בן

על שבת לוי להיות ראויים מחמת מעלת עצמם

אֲךְ אֶת מִטָּה לְוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר א, מט).

אך מטה לוי, שהם לגיונו של מלך, העומדים לשרת לפני ד', אין ראוי שתהיה להם חשיבות פחותה זו, ועליהם לשמור ולעשות ולילך בדרכי האבות, כדי שתהיה להם המדריגה הגבוהה של יחוס עצמם, מלבד זכות אבות.

ולכן ציוה השי"ת לְמָנוּת את בני ישראל לעצמם ואת שבת לוי לעצמם, כי המנין בא להראות את חביבותם, ונבדלים מבני ישראל בערך חשיבותם.

(ח"ב ה)

פירש רש"י, "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו".

נראה לפרש הרמז בזה, דהנה כאשר בני ישראל הולכים בדרך אבותיהם, יש להם מלבד זכות אבות גם מעלת עצמם. אולם גם אם אינם הולכים בדרכי האבות, עדיין יש להם חשיבות מצד זה שהם בני אברהם, יצחק ויעקב.

פרקי אבות

החשיבות של הזהירות בכבוד חכמי התורה

שְׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם (פ"ו מ"א).

אלא דמכין שאין הלכה כמו התנא שכנגדו, יש בכך קצת פגיעה בכבודו, ולכן שנה ההלכה בשם "חכמים", שאז אין פגיעה בכבוד החולק, שהרי כתיב (שמות כג, ב) "אחרי רבים להטות".

וזהו הרמז בדברי התנא, "שנו חכמים בלשון המשנה", מה שלפעמים שנה רבי את דברי המשנה בלשון "חכמים אומרים" ולא דבר בשם אומרם, הוא מפני שנוזהר בכבוד החכמים, "ברוך שבחר בהם ובמשנתם".

(ח"א תיב, ח"ב רפח)

הנה ידוע (עיין חולין פז, א), שבכל מקום שרבינו הקדוש רצה לקבוע הלכה כאחד התנאים, כתב שיטתו בשם "חכמים אומרים", אף על פי שאין זה אלא חד תנא, ר' מאיר או ר' שמעון וכדומה.

ולכאורה מדוע עשה כן, והרי איתא במשנה (אבות פ"ז מ"י), "כל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם", ואפילו בספק היו אומרים בשם התנא והאמורא (כגון חולין יז, ב), ולמה כשרצה לפסוק הלכה תני "חכמים" סתם, ולא כתב שם אומריו.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..." קודש הילולים ח"א עמ' ז'

כִּף הַיָּא דְרַפָּה שְׁל תּוֹרָה, פֶּת בְּמַלַּח תֹּאכַל וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְכוּ'. אִם אַתָּה עֹשֶׂה כֵן, "אַשְׁרֵיךָ וְטוֹב לְךָ", "אַשְׁרֵיךָ" בְּעוֹלָם הַזֶּה, "וְטוֹב לְךָ" לְעוֹלָם הַבָּא (פ"ו מ"ד).

תאכל תהא דעתך על פת במלח ולא לשם תאוה. "ומים במשורה תשתה", בכל משקה אשר תשתה תהא דעתך על מים במשורה, שהם קיום הגוף ולא יותר. "ועל הארץ תישן", הגם שיש לך כרים וכסתות, תהא דעתך על צורך קיום הגוף, כמו הישן על הארץ. ואזי, אף על פי ש"אשריך בעולם הזה", שהשי"ת העניק לך מכל טוב העולם הזה, שברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהן בני אדם, אף על פי כן "וטוב לך לעולם הבא", כי הכל לפי הכוונה.

הנה לא יעלה על הדעת שרצונו של השי"ת הוא לבל יהנה האיש הירא שמים מן העולם, והלא את הכל ברא ד' עבור בני ישראל, שומרי התורה הק'. אלא שעבודת האדם היא ליהנות מכל אשר ברא ד' לחיזוק וקיום הגוף, ולא לשם תאוה.

וזהו שאמר התנא, "כך היא דרכה של תורה", כי כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה. "פת במלח תאכל", בכל מאכל אשר

דרכו של לימוד התורה

כִּף הַיָּא דְרַפָּה שְׁל תּוֹרָה, פֶּת בְּמַלַּח תֹּאכַל וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְכוּ'. אִם אַתָּה עֹשֶׂה כֵן, "אַשְׁרֵיךָ וְטוֹב לְךָ", "אַשְׁרֵיךָ" בְּעוֹלָם הַזֶּה, "וְטוֹב לְךָ" לְעוֹלָם הַבָּא (פ"ו מ"ד).

אמר הכתוב (במדבר כא, יח), "באר חפרוה שרים", ופירש רש"י, "חפרוה שרים, משה ואהרן".

וזהו "פת", היינו תורה, "במלח תאכל", שיעמיק וילמד להבין טעמי תורה באופן שיומתק הלימוד. "ומים במשורה תשתה", וכמאמר חז"ל (חגיגה יג, א) "במופלא ממך אל תדרוש". "ועל הארץ תישן", רומז לענוה. זו דרכה של תורה, "ואם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". (ח"ב ע)

אפשר לפרש בדרך רמז, כי הנה "פת" רומז לתורה, על דרך הכתוב (משלי ט, ה) "לכו לחמו בלחמי". וכמו שבלחם, יש את הלחם עצמו, ויש את המלח המתבל וממתיק אותו, כך בתורה יש את ה"גופי תורה" שהוא עצם הלימוד, ויש את ה"טעמי תורה", להמתיק את לימוד התורה. ואמר הכתוב "טעמו וראו כי טוב ד'" (תהילים לד, ט), שצריך ללמוד באופן שיומתק הלימוד. והנה "מים" רומזים לתורה שבעל פה, כמו המים שבאים על ידי חפירת הבאר. וכן

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הליל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

התנאי למתן תורה היה קבלת הערבות של כל ישראל זה לזה

העם, דייקא, שרק 'העם' קבלו ערבות זה על זה ולא הזקנים.

ועל זה נאמר, זיאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו', וגם כך יאמינו לעולם וגו'. לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם.

'וקדשתם היום ומחר', במה יתקדשו, ע"י 'וכבסו שמלותם'. מרמז שהזקנים יוכיחו את העם לכבס את ה'בגדים צואים', את לבושי הנשמה שהתלכלכו מחמת העבירות, והכיבוס יהיה ע"י שיעשו תשובה. וכדי שלא יאמרו הזקנים, שאין רצונם לקבל ערבות להוכיח את העם, כי ממילא לא ישמעו אליהם, לכן אמר לו הקב"ה, 'וגם כך יאמינו לעולם', פירש רש"י, גם בנביאים הבאים אחריו, עכ"ל. וכששמעו הזקנים שהעם יאמינו וישמעו להם, ועי"ז תהיה להם תקנה בתשובה, אזי גם הם קבלו את הערבות.

וזהו דאינא במדרש (שמו"ר כט ט), "כשדיבר הקב"ה על הר סיני וכו', ואמר 'אנכי ה' אלקיך'. ולעתיד לבוא כתיב (ישעיה נא, יב), 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'. והיינו שכיון שכולם קבלו ערבות, שגם אם ייכשלו בעבירה ח"ו, יוכיחו אותם הזקנים, והעם ישמעו אליהם ויעשו תשובה, עי"ז נהיו כולם כאיש אחד, ולכן נאמר 'אנכי ה' אלקיך' בלשון יחיד. והנה על ידי התשובה תבוא הגאולה, כדכתיב (מלאכי ג, ז) 'שובו אלי ואשובה אליכם'. זהו שסיים המדרש, ולעתיד לבוא כתיב 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', במהרה בימינו.

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וגו'. ויבוא משה ויקרא לזקני העם וגו'. ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה. וישב משה את דברי העם אל ה' (שמות יט ה-ו).

'ושמרתם את בריתי', פירש רש"י, שאכרות עמכם על שמירת התורה, עכ"ל. ומלבד הברית הזו, והברית שבערבות מואב, עוד נכרתה ברית כשעמדו על הר גריזים ועל הר עיבל, וקבלו שם באלה ובשבועה ערבות זה על זה, על שמירת כל התורה (סוטה לז).

והנה מובן לכל בעל שכל, שהעני מסכים להיות ערב בשביל העשיר, אבל העשיר אינו רוצה להיות ערב בשביל העני, כי הוא מפחד שמה העני לא יוכל לשלם. כן הדבר הזה, זיבוא משה ויקרא לזקני העם, המה תלמידי חכמים יראים ושלמים, המיוחדים שבעם. זישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה', כי רצונו ית' היה שגם הזקנים יקבלו ערבות, וילמדו את העם בינה, שלא יבואו לידי עבירה, ואם ייכשלו במעשים אשר לא ייעשו, יוכיחו אותם לעשות תשובה. אך הם לא רצו לקבל ערבות בשביל שאר העם, אבל העם קבלו מיד ערבות זה לזה. כמו שאמר הכתוב, זיענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה; רק 'כל העם' אמרו 'נעשה', כלומר נעשה ונקיים את התורה יחדיו, שנהיו כאיש אחד לקיום התורה, ע"י קבלת הערבות זה לזה, אבל הזקנים לא ענו דבר. ולכן כתיב, זישב משה את דברי

לעילוי נשמת

הרה"ח מרדכי ב"ר מנחם הירש ז"ל

חתן מרת בילא לאזאר בת רבקה הירש בת רבינו הגה"ק זצ"ל

נלב"ע כ"ח אייר תשס"ו

ת נ צ ב ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הלולים בהקדמה)